

EŠTE O VZNIKU KATEDRY PSYCHOLÓGIE V KOŠICIACH

V súvislosti s tridsiatym výročím existencie katedry psychológie v Košiciach sa objavili dva materiály o jej počiatkoch (E. Šimová v konferenčnom bulletine a Š. Vendel v Psychofóre). Vzhľadom na to, že sú to zatiaľ jediné publikované údaje o počiatkoch tejto katedry a keďže v oboch prípadoch ide o svedectvo z druhej ruky, považujem za svoju povinnosť (ako už asi jediný pozostavší z tých, ktorí boli očitými svedkami vzniku katedry), podať informácie o tom, ako sa košická katedra rodila a o ľuďoch, ktorí sa o jej vznik a charakter zaslúžili.

V prvom rade treba spomenúť mená iniciátorov katedry. Okrem profesora Hvozdička to bol najmä Miroslav Bažány, ktorý nedostatkom nápadov a iniciatív nikdy netrpel. Nepatrí sa zabudnúť ani na muža, ktorého meno sa nikdy v súvislosti s katedrou nespomínalo, a ktorý ani nikdy nežiadal, aby bolo s katedrou nejako spájané. Mám na mysli Mateja Lúčana, ktorý myšlienke katedry poskytol politickú podporu, bez ktorej by v tom čase nijako nemohla vzniknúť.

Okrem organizačnej iniciatívy vyvinul doc. Bažány i značné úsilie pri hľadaní učiteľov pre katedru. V Košiciach v tom čase jednoducho nebolo možné vhodných ľudí nájsť. Okolo Bažányho sa po jeho príchode na bratislavskú katedru v roku 1960 zgrupoval krúžok experimentálne orientovaných študentov. Traja z tohoto krúžku tvorili v rokoch 1966-68 personál úspešného psychologického pracoviska, "Strediska psychologických služieb GR ZŤS". Boli to Milan Harminc, Emil Komárik a Koloman Kóša. Obrodný proces ohrozil existenciu tohoto pracoviska, lebo celoštátne sa vtedy plánovalo rušenie generálnych riaditeľstiev výrobných trustov. Otvorila sa tým možnosť bezbolestného rozviazania pracovného pomeru uvedených pracovníkov v Martine a ich prechodu do Košíc.

V počiatkovom období sa katedre dostalo účinnej podpory zo strany Východoslovenských železiarní. Hlavnú zásluhu na tom mal vtedajší vedúci odboru psychológie práce Eduard Dudáš. Mesto vtedy poskytlo pre katedru jeden byt, VSŽ poskytli druhý. K. Kóša nastúpil pracovať na psychologické pracovisko železiarní, M. Harminc a E. Komárik dostali možnosť pracovať na polovičný úväzok, čím sa podarilo vyriešiť rozdiel medzi ich platmi v priemysle a tým, čo mohlo poskytnúť školstvo. VSŽ poskytli nezištne všetko vybavenie, ktoré na psychologickom pracovisku bolo, rovnako ako jeho priestory pre potreby prípravy poslucháčov.

Za rovnako dôležitú pomoc, ktorej sa katedre dostalo, treba považovať ochotu, s ktorou sa do prípravy psychológov zapojila Lekárska fakulta UPJŠ, najmä katedry anatómie a fyziológie.

Po ustanovení katedry, ktorá dostala názov "katedra odbornej psychológie" na jar 1968 sa jej prvými pracovníkmi stali doc. J. Hvozdič a sekretárka katedry. Onen podivný termín "odborná psychológia" vznikol preto, že Filozofická fakulta UPJŠ už mala katedru všeobecnej psychológie. 15. júna nastúpili na katedru ako externisti na prípravu prijímacích skúšok M. Harminc a E. Komárik, od prvého júla sa stali internými pracovníkmi. Prví študenti nastupovali v hektickom období po invázii a prvé mesiace štúdia boli poznamenané touto skutočnosťou. Katedra získala priestory na vtedajšej Leninovej ulici v tradične akademických priestoroch, v ktorých kedysi sídlila stará košická univerzita. Tajomníkom katedry sa stal E. Komárik. M. Harminc bol poverený pedagogickým vedením prvého ročníka. O dva roky sa potom vo funkcii vystriedali. Po roku, začiatkom 1969, nastúpili na katedru učители na oblasť vývinovej a sociálnej psychológie a psychológie osobnosti, konkrétne Miron Zelina a Eva Šimová. Externe začal vyučovať štatistiku Ing. Emil Fraenkel, ktorý neskôr prešiel na plný úväzok. V treťom študijnom roku začali pracovať na katedre učители pre aplikačné disciplíny, Štefan Tatranský a Ľudmila Fábryová. Až do príchodu dr. Fábryovej nebola na katedre stranícka organizácia, preto aj M. Zelina, jediný člen strany, bol organizovaný v Krajskej pedagogicko-psychologickej poradni. Keďže však M. Zelina bol v normalizačných zoznamoch uvedený ako kontrarevolucionár, bol zo strany medzi prvými vylúčený a musel po dvoch rokoch pôsobenia z fakulty odísť. Pracoval potom na poradni. Z nepsychoológov, ktorí na katedre pôsobili, nemožno nespomenúť aspoň meno telocvikára Jozefa Vitkovského, ktorý sám seba nazýval členom katedry psychológie pre telovýchovnú činnosť. Jeho zápal pre šport a telovýchovu rezultoval v športových úspechoch, ktoré boli nezrovnateľne lepšie ako výsledky celého zvyšku Filozofickej fakulty. Družstvo katedry hralo napríklad vysokoškolskú basketbalovú ligu, v ktorej normálne hrávali len fakultné družstvá. V nohejbale sa katedra prebojovala do prvej ligy. Nemohla v nej však hrať, lebo nebola právnický subjekt a nebolo jej teda dovolené zriadiť si telovýchovnú jednotu.

Vysoko treba oceniť i ochotu psychologických katedier iných vysokých škôl. V tom čase boli v Československu štyri katedry psychológie - v Prahe, Brne, Olomouci a v Bratislave. S výnimkou

pražskej katedry sme pociťovali pomoc a podporu od všetkých. Z českých katedier sa spolupráca rozvíjala vari najintenzívnejšie s katedrou v Olomouci. Podporu, ktorú preukázali katedre učiteľia z bratislavskej katedry, SAV a VÚDPaP sotva možno dostatočne oceniť.

Exteritorialita katedry a nedostatočná ideologická kontrola vyvolali zhruba od roku 1971 ťaženie za presťahovanie katedry do Prešova, známe pod názvom "jarné sťahovanie psychológov", lebo cyklicky zosilnievalo vždy pred koncom školského roka. Neistota, ktorú tieto akcie vyvolávali, viedla napokon M. Harminca k rozhodnutiu v r. 1973 opustiť katedru a odísť na psychologické pracovisko VSŽ. E. Komárik opustil katedru v roku 1974, z dôvodov ktoré mali skôr ideologický charakter. Po roku 1972 začali na katedre pracovať prví vlastní absolventi a tým azda možno považovať počiatočnú etapu budovania za ukončenú.

Emil Komárik

BLAHOŽELÁME

K životnému jubileu doc. PhDr. Ladislava Košča, CSc.

V rýchlo ubiehajúcom čase som sa temer ani nenazdal, že môj kolega a priateľ sa v tomto roku dožíva 75-ich rokov. Pri tejto príležitosti si dovoľím aspoň heslovite pripomenúť niektoré z jeho významných míľnikov na jeho neobyčajne plodnej životnej ceste.

Narodil sa 24. marca 1924 v Levoči. Tu absolvoval základnú školu a tu tiež v roku 1945 maturoval na gymnáziu. Vysokoškolské štúdiá začal na Karlovej univerzite v Prahe a dokončil na Slovenskej univerzite v Bratislave doktorátom filozofie (PhDr.) z odboru psychológie. V roku 1966 získal titul kandidáta psychologických vied a v roku 1997 vedecko-pedagogickú hodnosť docent psychológie na Katedre psychológie Fakulty humanistiky Trnavskej univerzity.

Svoju profesnú psychologickú orientáciu začína v roku 1949 ako poradenský psychológ na Ústave pre sociálny výskum mládeže v Bratislave. Od roku 1951 pôsobil ako riaditeľ Sociodiagnostického ústavu v Žiline a od roku 1954 ako klinický psychológ na psychiatrickom oddelení Krajskej nemocnice v Žiline. Ťažisko jeho odborného, a najmä vedeckého pôsobenia je však spojené s Výskumným ústavom detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave, kde od roku 1964 pracoval vo viacerých vedúcich funkciách až do odchodu do dôchodku. O zrelosti jeho vedeckej profilácie svedčí o.i. aj fakt, že v roku 1968 mu bol priznaný vedecký kvalifikačný stupeň samostatného a v roku 1974 vedúceho vedeckého pracovníka.

Z jeho osobnostných vedeckých vlastností vystupujú do popredia najmä tvorivosť a originálnosť. Pritom nevyhľadával ľahšie a schodnejšie úlohy ani neanalogizoval a neimitoval, ale s vysokou dávkou vedeckej invencie rozpracovával to, čo prinášal ako aktuálne život. V dôsledku toho prispel k rozvoju našej psychologickéj vedy nielen v slovenskom, ale i v medzinárodnom rozmere. Z mnohých jeho aktivít treba vyzdvihnúť, že pomerne do detailov rozpracoval problematiku patopsychológie vo vzťahu k psychológii, že sa pričínil o zjednotenie nomenklatúry a klasifikácie narušení a porúch symbolicko-komunikačných funkcií, že rozpracoval systém postupných krokov v diagnostike a psychologicko-výchovnej a klinickej praxi atď. Pravda, jeho najväčšou odbornou a vedeckou zásluhou je a zostane rozpracovanie problematiky matematických schopností u detí. To, že sa tejto problematike koncentrovane a systematicky venoval cca dve desaťročia spôsobilo, že sa dopracoval pozoruhodných výsledkov tak v teórii a diagnostike, ako aj v oblasti stimulácie normálneho a psychokorekcie rozlične narušeného vývinu matematických schopností. Nie náhodou práve závažnými výsledkami z tejto oblasti sa stal známym aj za hranicami našej vlasti.

Ďalšou výraznou vedeckou osobnostnou charakteristikou jubilanta, bez ktorej by sme si ho azda ani nevedeli predstaviť, je jeho vysoká vedecká náročnosť a kritičnosť pri posudzovaní odborných a vedeckých prác svojich spolupracovníkov, kolegov a žiakov (bol školiteľom asi 10-ich vedeckých aspirantov). Pravda, takúto vysokú náročnosť k iným si môže dovoliť iba ten, kto je vysoko náročný aj k sebe. A doc. Košč svojou rozsiahlou vedeckou tvorbou (zahrňuje vyše 100 odborných a vedeckých prác, z ktorých je asi 20 knižných resp. monografických a asi 10% je v cudzích jazykoch) túto podmienku spĺňa v plnom rozsahu.